

H A A R

Nota's bij "Enkele curiosa uit ons Heemmuseum" door Norbert Hostyn *

Het afknippen van haar, samen met het afknippen van nagels van een overledene moet zeer oude wortels hebben. Bewijzen hiervan vonden we in het boek : MONTAILLOU, EEN KETTERS DORP IN DE PYRENEEËN (1294-1324) door Emmanuel Le Roy Ladurie, 1984. Uitgeverij Bert Bakker. Amsterdam. Oorspronkelijke titel : MONTAILLOU, VILLAGE OCCITAN de 1294 à 1324. 1975. Editions Gallimard.

Even een idee over wat dit boek handelt.

Begin veertiende eeuw onderwierp de Inquisitie een afgelegen bergdorp in de Pyreneeën aan een grondig onderzoek. Dit dorp, Montailou, telde niet meer dan zo'n 250 inwoners, voornamelijk boeren en herders.

Jacques FOURNIER, de ambitieuze bisschop van Pamiers, die het later zelfs tot paus in Avignon bracht, leidde het onderzoek. Doel was de uitbanning van de ketterij, speciaal die van de Katharen of Albigenzen.

Rechtsgang en verhoren zijn opgetekend in een aantal boekdelen. Toen Jacques FOURNIER paus Benedictus XII werd verhuisde het dossier met hem mee naar Avignon. Vandaar kwam het terecht in de bibliotheek van het Vaticaan, waar het zich nog steeds bevindt.

Op basis van dit uitzonderlijk gedocumenteerde Inquisitie-dossier wist de historicus LE ROY LADURIE met behulp van de modernste historische etnografische inzichten de zuidfranse Katharen van 650 jaar geleden weer tot leven te brengen met huiveringwekkend realisme. Het is een meesterwerk van etnografische geschiedenis dat op een sensationele manier de gedachten, gevoelens en bezigheden van het gewone volk in de middeleeuwen onthult. Het is een goudmijn van volkse gebruiken uit die tijd.

Een van de behandelde gebruiken is het bewaren van haarplukken en stukjes nagel van het overleden hoofd van de familie (blz. 50, 53, 284 en 448). Volgens de getuigenissen werd het haar en de nagels van het overleden hoofd van de familie afgeknipt en bewaard, opdat het huis van de overledene gelukkig zou blijven. Door dit ritueel werd het huis "doortrokken van bepaalde eigenschappen van deze persoon" en bleek het in staat deze daarna weer over te doen.

Haren en nagels die na de dood nog bleven doorgroeien werden beschouwd als zijnde dragers van een bijzondere intense levenskracht. In de aangehaalde middeleeuwse gemeenschap was het gebruik in handen van de vrouwen. Nadat zij water over het gezicht van de dode hadden gesprenkeld (in Montailou werd niet het hele lijk gewassen) vindt het afknippen van de haren en nagels plaats.

Hoogstwaarschijnlijk zijn de twee HAARcuriosa uit ons museum nog de verre overblijfselen van de aangehaalde gebruiken.

J.B. DREESEN

* Tijdschrift De Plate 3/90 blz. 90-92 en 90-93

VRAAG

De heer Luc MAECKELBERGH - Telnr. 02/2329428
Lange Noordstraat 23, 2000 Antwerpen

zoekt naam van de ouders van Augusta BOGAERTS (vriendin van Ensor) en ligging en naam van hun hotel te Oostende.